

ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Білецька М. В.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри інструментального виконавства
та музичного мистецтва естради
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
вул. Гетьманська, 20, Мелітополь, Запорізька область, Україна
orcid.org/0000-0001-9633-5048
violinchik@ukr.net*

Сопіна Я. В.

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри інструментального виконавства
та музичного мистецтва естради
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
вул. Гетьманська, 20, Мелітополь, Запорізька область, Україна
orcid.org/0000-0002-0746-767X
sopina_jaroslava@ukr.net*

Підварко Т. О.

*старший викладач кафедри інструментального виконавства
та музичного мистецтва естради
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
вул. Гетьманська, 20, Мелітополь, Запорізька область, Україна
orcid.org/0000-0002-5768-8868
rifusya_@ukr.net*

Ключові слова: діяльність,
самоорганізація,
художньо-виконавський
проект,
художньо-інтерпретаційні
уміння.

Стаття присвячена аналізу наукових досліджень формування художньо-творчої компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва. Проаналізовано поняття «художня компетентність», «творча компетентність», «художньо-творча діяльність». Художня творча діяльність як комплексна технологія інтегрує в собі форми освіти, виховання, естетичного спілкування. Зазначено, що художньо-творча компетентність включає в себе оволодіння художньо-інтерпретаційними вміннями. Художня інтерпретація музичних творів – це форма творчої співпраці педагога й студента у процесі відтворення художнього задуму музичного твору, спрямованої на розвиток необхідних професійно-особистісних якостей студентів, музичного інтелекту та дослідницького мислення, комунікативного та виконавського досвіду, художньо-естетичної культури в цілому. Відзначено, що художньо-творча діяльність майбутнього вчителя музичного мистецтва пов'язана з реалізацією музично-творчих здібностей студента, музичним мисленням,

особливостями творчого музичного сприйняття й уяви, майстерним читанням нот з листа, транспонуванням, підбором акомпанементу на слух, ансамблевим виконавством. Акцентовано, що художньо-творча діяльність майбутнього вчителя музичного мистецтва пов'язана зі створенням художньо-творчих проєктів. У статті висвітлюється художньо-творча діяльність, яка буде ефективною за умов єдності професійного та особистісного компонентів, реалізації творчого підходу у навчально-виховному процесі, формування мистецької компетенції майбутніх фахівців як основного напрямку їхньої підготовки, розробки інноваційних програм підготовки студентів до здійснення художньо-творчої діяльності, впровадження експериментальних технологій перевірки готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до художньо-творчої діяльності.

THE FORMATION OF ARTISTIC-CREATIVE COMPETENCE OF THE FUTURE TEACHER OF MUSICAL ART IN THE PROCESS OF THE PROFESSIONAL PREPARATION

Biletska M. V.

*Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor,
Head of the Department of Instrumental Performance and Variety Arts
Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University
Hetmanska str., 20, Melitopol, Zaporizhzhia region, Ukraine
orcid.org/0000-0001-9633-5048
violinchik@ukr.net*

Sopina Y. V.

*Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor at the Department of Instrumental Performance
and Variety Arts
Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University
Hetmanska str., 20, Melitopol, Zaporizhzhia region, Ukraine
orcid.org/0000-0002-0746-767X
sopina_jaroslava@ukr.net*

Pidvarko T. O.

*Senior Lecturer at the Department of Instrumental Performance and Variety Arts
Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University
Hetmanska str., 20, Melitopol, Zaporizhzhia region, Ukraine
orcid.org/0000-0002-5768-8868
rifusya_@ukr.net*

Key words: *activity, self-organization, artistic-performing project, artistic-interpretive skills.*

The article is devoted to the analysis of the scientific researches on the question of the formation of the artistic-creative competence of the future teacher of musical art. The concepts of “artistic competence”, “creative competence”, and “artistic-creative activity” have been analyzed. The artistic creative activity as the complex technology integrates the forms of the education, the upbringing, the aesthetic communication. It has been noted that the artistic-creative competence includes the mastery of the artistic-interpretive skills. The artistic interpretation of the musical works is a form of the creative cooperation of the pedagogue and the student in the process of the reproduction of the artistic intention of the musical work, aimed at the development of the necessary professional-personal qualities of the students, the musical intelligence and the research thinking, the communicative and the performing experience, the artistic-aesthetic culture in general. It has been determined that the artistic-creative activity of the future teacher of musical art is interrelated with the realization of the musical-creative abilities of the student, the musical thinking,

the peculiarities of the creative musical perception, imagination, skillful reading of the notes from the sheet, the transposition, the selection of accompaniment by ear, by ensemble performance. The author also emphasizes that the artistic-creative activity of the future teacher of musical art is connected with the creation of the artistic-creative projects. The artistic-creative activity has been illuminated in the article that will be effective under conditions of the unity of the professional and the personal components, the realization of the creative approach in the teaching-educational process, the formation of the artistic competence of the future specialists as the main direction of their preparation, the development of the innovative programs of the preparation of the students to the implementation of the artistic-creative activities, the implementation of the experimental technologies of the check of the readiness of the future teachers of musical art to the artistic-creative activities.

Постановка проблеми. У світлі нових соціально-економічних процесів відбувається переоцінка уявлень щодо найбільш важливих, соціально значущих якостей особистості – мобільності, самостійності, ініціативності, креативності. Саме тому сьогодні ключовою проблемою вищої освіти є підготовка висококваліфікованого фахівця, який володіє широкою ерудицією, педагогічною майстерністю, здатний до розвитку здібностей, творчого самовираження, розширення кругозору, формування духовного світу в учнів. З огляду на це виникає потреба в перегляді підходів до професійної підготовки вчителя, зокрема й вчителя музичного мистецтва.

Музично-виконавська діяльність ґрунтується на інтерпретації музичних творів. У виконавстві особливо яскраво проявляється творча спрямованість особистості майбутнього вчителя, бо цей вид діяльності дає можливість повніше розкрити його індивідуальність, розвиває творчу самостійність, є важливим показником повноцінної професійної підготовки студента. Інтерпретація музичного твору передбачає художнє тлумачення виконавцем музичного твору у процесі його виконання. Поряд з головними завданнями, які передбачають посилення загальнокультурної і загальнонаукової підготовки, зумовленими зміною освітньої парадигми, важливим стає формування художньо-творчої компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Мета статті полягає у розкритті сутності та значення формування художньо-творчої компетентності у професійній підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Невід'ємною складовою частиною професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва є художньо-творча діяльність, що передбачає сформованість у студентів необхідних фахових компетентностей, розвиток творчої уяви та естетичного смаку, розуміння закономірностей творчого процесу, сформованість готовності до творчого підходу у вирішенні нестандартних завдань у майбутній професійній діяльності. Художньо-творчі здібності студентів характеризують їхні індивідуальні особливості, якості

особистості. Це визначає успішність виконання різних видів музично-виконавської діяльності.

Мистецтво є специфічною художньою формою відтворення дійсності як цілісної картини, а завдяки впливу мистецтва, участі людини у художній творчості в будь-яких формах активізується процес духовного пізнання, створюється міцне підґрунтя для виявлення й розвитку художньо-творчого потенціалу особистості [9].

Проблеми компетентнісного підходу в підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва розглядали у своїх працях Н. Гуральник, О. Єременко, Л. Масол, О. Олексюк, Г. Падалка, І. Родигіна, О. Щолокова та інші вчені. Дослідженню формування творчої особистості в галузі музично-творчої підготовки фахівців присвячені праці Г. Костюка, О. Леонтєва, С. Рубінштейна, Б. Теплова.

Для визначення сутності та значення формування художньо-творчої компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва ми проаналізували поняття «художня компетентність», «творча компетентність», «художньо-творча діяльність». Художню компетентність характеризують як готовність самостійно вирішувати завдання, пов'язані з художнім сприйняттям та інтерпретацією творів мистецтва різних видів і жанрів, а також з творчістю в різних видах художньої діяльності. Творчу компетентність розглядають як готовність і здатність педагога вирішувати типові та незвичайні педагогічні завдання залежно від ситуації нестандартними способами та прийомами.

Поняття «художньо-творча діяльність» визначається як процес та результат створення художніх образів і художніх творів, а також як вид діяльності, результативність якої визначається рівнем загального розвитку людини, особливим рівнем її емоційно-художнього сприймання, готовністю і здатністю до художнього сприйняття, самостійного створення та втілення творів мистецтва [2].

К.К. Зуб зазначає, що художньо-творча діяльність належить до специфічного виду естетичної діяльності, продуктом якої є твори мистецтва. Художньо-творчу діяльність науковець вбачає в професійному вмінні оптимізувати всі види навчально-виховної діяльності, спрямувати їх на всебічний розвиток та удосконалення особистості,

що забезпечить високу організацію педагогічного процесу майбутнього вчителя музичного мистецтва [4, с. 140–143].

Л. Масол стверджує, що художньо-творча діяльність є входженням людини в культурний континуум, тому функції художньо-творчої діяльності співзвучні з функціями культури. Назвемо ці функції: функція соціальної інтеграції; функція організації людей в їхній колективній життєдіяльності (регуляції та взаємодії, консолідації та самоідентифікації); пізнавально-комунікативна функція, яка забезпечує адаптацію людей до умов існування і містить культуру пізнання, світогляду, обміну інформацією та досвідом; рекреаційна функція (психічна реабілітація і релаксація) [6].

На думку І.Е. Молоствової, художньо-творча компетентність включає в себе оволодіння художньо-інтерпретаційними вміннями. Науковиця визначає творчу діяльність людини як створення авторського трактування культурних смислів (сукупності концептів, відносин і цінностей), ув'язнених у продукті музичної творчості [7].

В.В. Корзун вважає, що формування умінь художньої інтерпретації має такі стадії: ознайомлення з музичним твором, усвідомлення його змісту; ознайомлення з епохою, творчістю автора; загальний аналіз стильових особливостей композитора; аналіз засобів виразності твору; визначення образів, опанування драматургії твору; технічне засвоєння нотного тексту; виявлення логічних вершин інтонацій, фраз, тем; розв'язання виконавських труднощів за допомогою технічних прийомів та способів; створення цілісного художнього образу, власної інтерпретації; визначення логіки розвитку великих тематичних конструкцій; складання виконавського плану відповідно до художньо-образного змісту та аналізу музичного твору [5, с. 74–79].

Художньо-творча діяльність майбутнього вчителя музичного мистецтва пов'язана з реалізацією музично-творчих здібностей студента, музичним мисленням, особливостями творчого музичного сприйняття і уяви, інтерпретацією, майстерним читанням нот з листа, транспонуванням, підбором акомпанементу на слух, ансамблевим виконавством, створенням художньо-творчих проєктів.

О. Горбенко визначила, що художньо-творчий проєкт за своїм змістом може бути таким: монопредметним, якщо він виконується в межах однієї фахової дисципліни; міжпредметним, якщо інтегрується тематика інших фахових дисциплін. За формою оцінювання художньо-виконавський проєкт може бути таким: контрольно-підсумковим (оцінювання музично-виконавської компетентності відбувається за результатами проведе-

ного проєкту наприкінці вивчення й засвоєння навчального матеріалу); поточним (оцінювання музично-виконавської компетентності здійснюється за результатами проведеного художнього проєкту, який виконується в процесі навчального семестру) [3, с. 55–59].

Хань Юйцень досліджував формування вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки. Він встановив, що вміння художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва доцільно розглядати як комплекс професійно-особистісних дій, заснованих на знаннях та специфіці художньо-творчої діяльності, які виявляються через саморегуляцію й дозволяють ефективно здійснювати професійну (фахову) діяльність [8].

О. Гаврилук визначила художню творчу діяльність як комплексну технологією, що інтегрує в собі форми освіти, виховання, а також естетичне спілкування. Її кульмінація – загальний успіх, що позитивно впливає як на колектив у цілому, так і на кожного його учасника окремо. Науковиця вважає, що професійна готовність майбутніх учителів музичного мистецтва до художньо-творчої діяльності буде ефективною за таких умов:

- єдності професійного та особистісного компонентів;
- реалізації творчого підходу у навчально-виховному процесі;
- формування мистецької компетенції майбутніх фахівців як основного напрямку їхньої підготовки;
- розробки інноваційних програм підготовки студентів до здійснення художньо-творчої діяльності;
- впровадження експериментальних технологій перевірки готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до художньо-творчої діяльності [1, с. 48–57].

Висновки. Отже, художньо-творча компетентність включає в себе важливі складники, які допоможуть майбутньому вчителю музичного мистецтва у подальшій професійній діяльності залучати дітей до світу музичного мистецтва. Це такі якості: здатність до творчості, вирішення проблемних і креативних завдань; винахідливість, гнучкість і критичність розуму; самобутність і впевненість у собі; здатність ставити і вирішувати нестандартні завдання; здатність до аналізу, синтезу, комбінування; усвідомленість уявлень про жанри та виразні засоби музичного мистецтва; розвиток композиційного мислення, уяви, естетичного сприйняття дійсності мистецтва; розвиток уваги, спостережливості; емоційний відгук на музичний твір; самостійна творча діяльність і художньо-творчі вміння.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гаврилюк О. Психолого-педагогічні аспекти професійної готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до художньої творчої діяльності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2017, № 6 (70). С. 48–57
2. Глазков В.В. Психологические особенности художественно-творческой деятельности. URL: http://superinf.ru/view_helpstud.php?id=1019.
3. Горбенко О.Б. Метод художньо-творчих проєктів у формуванні музично-виконавської компетентності майбутніх учителів музики. *Наукові записки. Серія «Педагогічні науки»*. 2016. Вип. № 155. С. 55–59.
4. Зуб К.К. Художньо-творча діяльність майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського. Серія «Педагогічні науки»*. 2011. Т. 1, Вип. 33. С. 140–143.
5. Корзун В.В. Художня інтерпретація музичних творів як вищий щабель виконавської майстерності. *Наукові записки Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. Серія «Педагогічні та історичні науки»*. 2014. Вип. 120. С. 74–79.
6. Масол Л.М. Загальна мистецька освіта: теорія і практика : монографія. К. : Промінь, 2006. 432 с.
7. Молостова І.Е. Художественно-интерпретационная компетентность как профессионально значимая характеристика современного педагога-музыканта. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/hudozhestvenno-interpretatsionnaya-kompetentnost-kak-professionalno-znachimaya-harakteristika-sovremenno-go-pedagoga-muzykanta/viewer>.
8. Хань Юйцень. Формування умінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 «Теорія та методика музичного навчання» ; МОН України, Сумський державний педагогічний ун-т ім. А.С.Макаренка. Суми : СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2019. 20 с.
9. Ці Сянбо. Формування художньо-творчого потенціалу бакалаврів музичного мистецтва. URL: https://npu.edu.ua/images/file/vidil_aspirant/dicer/D_26.053.08/Disser_Chi_Sianbo.pdf.

REFERENCES

1. Havryliuk, O. (2017). Psykholoho-pedahohichni aspekty profesiynoyi hotovnosti maybutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva do khudozhn'oyi tvorchoyi diyal'nosti [Psychological-pedagogical aspects of professional readiness of future teachers of musical art to artistic creative activity]. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*. № 6 (70). pp. 48–57
2. Glazkov, V.V. Psykholohycheskye osobennosti khudozhestvenno- tvorcheskoy deyatel'nosti. [Psychological peculiarities of artistic-creative activity]. Retrieved from http://superinf.ru/view_helpstud.php?id=1019
3. Horbenko, O.B. (2016). Metod khudozhn'o-tvorchykh proektiv u formuvanni muzychno-vykonavs'koyi kompetentnosti maybutnikh uchyteliv muzyky [Method of artistic-creative projects in the formation of musical-performing competence of future teachers of musical art]. *Scientific notes series: Pedagogical sciences*. Issue. №155. pp. 55–59 [in Ukrainian].
4. Zub, K.K. (2011). Khudozhn'o-tvorcha diyal'nist' maybutn'oho vchytelya muzychnoho mystetstva [Artistic and creative activity of the future teacher of musical art]. *Scientific Bulletin of Mykolayiv State University named after V.O. Sukhomlynskyi. Series: Pedagogical sciences*. Т. 1, Issue. 33. pp. 140-143 [in Ukrainian].
5. Korzun, V.V. (2014). Khudozhnya interpretatsiya muzychnykh tvoriv yak vyshchyy shchabel' vykonavs'koyi maysternosti [Artistic interpretation of musical works as the highest stage of performing skills]. *Scientific notes of the National Pedagogical University named after M.P. Dragomanov. Ser.: Pedagogical and historical sciences*. Issue. 120. pp. 74–79. [in Ukrainian].
6. Masol, L.M. (2006). Zahal'na mystets'ka osvita: teoriya i praktyka [General art education: theory and practice]. Kyiv: Promin. 432 p. [in Ukrainian].
7. Molostvova, I.E. Khudozhestvenno- ynterpretatsionnaya kompetentnost' kak professyonal'no znachymaya kharakterystyka sovremennoho pedahoha-muzykanta. [Artistic-interpretive competence as a professionally significant characteristic of a modern pedagogue-musician]. Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/n/hudozhestvenno-interpretatsionnaya-kompetentnost-kak-professionalno-znachimaya-harakteristika-sovremenno-go-pedagoga-muzykanta/viewer>.
8. Han Yutzen. (2019). Formuvannya umin' khudozhn'o-tvorchoyi samoorganizatsiyi maybutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva v protsesi fakhovoyi pidhotovky [Formation of skills of artistic-creative self-organization of future teachers of musical art in the process of professional preparation]: author's ref. dis... cand. ped. science: 13.00.02. Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko. Sumy : SumDPU im. A. S. Makarenko, 2019. 20 p.
9. Sianbo, Tsi. Formuvannya khudozhn'o-tvorchoho potentsialu bakalavriv muzychnoho mystetstva. [Formation of artistic-creative potential of bachelors of musical art]. Retrieved from https://npu.edu.ua/images/file/vidil_aspirant/dicer/D_26.053.08/Disser_Chi_Sianbo.pdf.